

De Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen

“Een groot goed dat de kerk door de week open is”

De parochiekerk ‘Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen’ aan de Haarlemmerstraat – beter bekend als ‘De Hartebrug’ of de ‘Coeliker’ – is ook doorweekt open, van half negen tot half vijf. Pastoor Ton Peters ofm.: “Die letterlijke openheid staat ook voor onze *figuurlijke* openheid. Als parochie willen wij open staan voor wat leeft in de wereld om ons heen.

Voor een gewone zondag zit de kerk goed vol. Pastoor Peters gaat voor in de Eucharistieviering. Bij de voorbede vragen de kinderen uit de kindernevendienst ‘Of God goed wil zorgen voor de mensen en de dieren die verloren zijn’. Een echtpaar dat zijn 45-jarig huwelijk viert, krijgt na de viering een feestboekje namens het kerkbestuur.

Lof voor het koor

Liturgie en gezangen gaan in het Latijn. Het Hartebrugkoor, met zo’n 65 leden, klinkt onder leiding van René Verhoeff zuiver en veelstemmig. Na het laatste gezang is er applaus. Daarna gooit organist Jan Verschuuren nog even alle registers open op het Maarschalkerweerdorgel uit 1877. De bezoeker krijgt de indruk dat het goed gaat met deze parochie. Op zondagmorgen meestal zo’n driehonderd bezoekers waaronder heel wat buitenlanders, veel vrijwilligers in touw, een bloemengroet aan een zieke, een kindernevendienst en een koor voor verweerde oren.

Vieringen in het Latijn

Pastoor Peters, nu vijf jaar hier: “850 parochianen wonen binnen de officiële parochiegrenzen en 580 komen van elders uit Leiden en ook uit omliggende gemeenten. Heel wat mensen van verder weg die duidelijk voor deze kerk kiezen. Als verklaring kom je dan al gauw terecht bij onze

Kindernevendienst, geen crèche

Het Evangelie van de zondag staat steeds model voor de inhoud van de kindernevendienst. Voor vandaag heeft vrijwilligster Victoria Schoppink thuis papieren lammetjes gemaakt. De allerkleinsten, van 3 tot 5 jaar, gaan die straks versieren met bloemetjes. Maar eerst is er een spannende zoektocht naar ‘het verloren lammetje’. De knuffel van Victoria’s zoontje wordt gelukkig achterin een diepe kast teruggevonden. In kindertaal vertelt ze de kleuters het verhaal van het verloren schaap én de betekenis ervan: ‘Als je verdwaalt, laat God je niet in de steek’. Intussen praten de grotere kinderen – van zeven jaar en ouder – in een kring over hetzelfde thema. Huisdieren passeren de revue. Via sterke verhalen over hun weggelopen konijn of zieke goudvis komen begrippen als trouw en zorgzaamheid aan de orde. Bij de koffie na de mis, in de Romanuszaal aan de Lange Mare, vertellen Engelse Victoria Schoppink, Duitse Kirsten

Leissner en Loes van Tuyl waarom ze dit vrijwilligerswerk doen. Kirsten: “Toen we hier kwamen was er niets voor kinderen, terwijl we best veel jonge gezinnen in de kerk zagen. Die wilden we houden. Op initiatief van de pastoor zijn we toen met de kindernevendiensten begonnen. Nu, na vijf jaar, merken we dat het werkt. Het is twee keer in de maand en er doen tussen de tien en twintig kinderen mee. Maar we hebben er zélf ook iets aan! Voor de invulling van de dienst moeten we weer de kern van de boodschap vinden; dat maakt er een persoonlijke reis van.”

Loes staat geregeld verrast van de wijsheid en scherpe observaties van de oudere kinderen. “Ze discussiëren echt en plaatsen de onderwerpen in hun eigen leefwereld. Daardoor is het niet moeilijk om ze erbij te houden en blijft het ons boeien. Dat zou denk ik niet zo zijn als het een crèche was, daar hebben we dan ook expres niet voor gekozen.”

vieringen in het Latijn. Dat is toch wel ons boegbeeld. In modernere termen zou je het ons ‘marketingconcept’ kunnen noemen. Maar daar doen we het natuurlijk niet

voor. Wel omdat het mooi is en omdat iedereen in de universele kerktaal de bekende teksten en melodieën echt méé kan doen, bidden en zingen. Het heeft ook te maken met de sfeer die

het ademt, de meditatieve uitstraling. En het is toch heerlijk voor iemand uit Afrika of China om hier direct aansluiting te vinden? Nee, het is zeker niet zo dat er door dat Latijn wat conservatiever of ouderkerkvolk zou komen, het vormt een aardige dwarsdoorsnede.” Hij haalt de statistieken erbij. Van alle ingeschreven parochianen is ruim een derde tussen de 19 en 30 jaar, bijna de helft tussen de 31 en 65 en er zijn 245 65plussers. Middenstanders, studenten en academici. En steeds meer jonge gezinnen.

De hoedenkerk

Wim Barning, al zevenenveertig jaar vrijwilliger en onder meer vice-voorzitter van het kerkbestuur: “Toch is de sociale kaart veranderd. In mijn jonge jaren was het dé kerk van de katholieke middenstand. Dat was zowat de hele Haarlemmerstraat. De ‘hoedenkerk’ werd ze genoemd, terwijl de Josephkerk aan de Herensingel bekend stond als de ‘pettenkerk’. Maar achter de Haarlemmerstraat woonden vaak arme gezinnen die evenzeer de nodige pastorale zorg ontvingen. Dat paste misschien ook nog wel beter bij de franciscaanse mentaliteit en spiritualiteit.”

Sociale signatuur

Ton Peters: “Als kerk vanoudsher aan de Franciscanen toevertrouwd, speelt de inzet op sociaal terrein een belangrijke rol. Wij horen thuis in de steden, dicht bij mensen die wij kunnen helpen, met nadruk op armen en zwakkeren in de samenleving. In Leiden kwamen we in 1445; we waren hier al bij Leiden’s Beleg en Ontzet, in de tijden van pest en cholera.

Het is geen toeval dat ons in 1927 werd gevraagd om in Leiden een RK HBS voor jongens op te richten. Het docentencorps bestond grotendeels uit paters die met minder salaris genoeg konden nemen. Zo konden ook armere kinderen van

katholieken huize hoger onderwijs gaan volgen. Deze HBS is uitgegroeid tot het huidige Bonaventuracollege!”

Vermouth in het wijwater

Peters: “Het is ook een groot goed dat de kerk door de week overdag open is. Natuurlijk komt er wel eens een lastpak binnen. Soms verdwijnen bloemen of kaarsen die even later op straat te koop worden aangeboden. En ik werd eens gebeld dat ons wijwater naar vermouth smaakte. Maar de voordelen zijn veel groter. Bijna dagelijks komen we iemand tegen in de kerk die opbeurende woorden of verdere hulp hard nodig heeft.” Barning vult aan: “Zodoende zijn ook de diaconie, huisbezoek bij mensen alleen en aandacht voor ouderen speerpunten bij ons. Zo is er elke woensdagmiddag bejaardensoos met zo’n veertig deelnemers. Leker kletsen, kaarten en sjoelen. Allemaal vrijwilligerswerk.”

Nog wensen?

Ruim 120 vrijwilligers doen actief méé aan de sociale, franciscaanse signatuur. Wim Barning zegt als een van hen: “Wat ik te wensen heb ligt meer *buiten* onze parochie, de clustervorming. Ik hoop vurig dat we hier in Leiden echt één kerk worden. Als één geloofsgemeenschap waarin we samen werken aan o.a. onze diaconale taken en publiciteit, en dit samen uitdragen. Voor sommigen kan dat moeilijk zijn, maar het is de beste weg naar een kerk die ook morgen midden in de wereld staat. We moeten het zelf doen.”

Bronnen:

Jaarverslag Hartebrugparochie 2006
Winden o.f.m., J.C.M. van ‘Kerken en Parochies van Katholiek Leiden sinds 1835’, Leiden 1995
Winden o.f.m., J.C.M. van ‘De Hartebrugkerk’, Leiden 1992
Onderwater, Paul A.M. ‘150 jaar Hartebrugkerk 1836-1986’, Leiden 1986

Historische wetenswaardigheden

Een ‘Waterstaatskerk’

Op foto’s van Leiden staat de Hartebrugkerk er vaak pontificaal bij. Het uiterlijk is typerend voor wat een ‘Waterstaatskerk’ heet. Zulke kerken zijn in de eerste helft van de 19de eeuw gebouwd, waarbij het Ministerie van Eredienst ambtelijk en financieel was betrokken. Dit ministerie wees ingenieurs van Waterstaat aan voor het ontwerp van de bouwplannen. Leidenaar Th. Molkenboer was bouwmeester van de Hartebrug.

Gedenksteen 1445-1945

In de muur naast de voorgevel is in 1945 een gevelsteen aangebracht met een afbeelding van Franciscus met de wolf. Hiermee werd de 500-jarige aanwezigheid van de Franciscanen in Leiden herdacht. De Orde van Sint Franciscus heeft – anders dan de oudere monnikenorden, die zich uit de wereld terugtrokken in kloosters op het platteland – bij uitstek de taak van de zielzorg in de steden op zich genomen. In 1445 kwamen de Franciscanen naar Leiden. Hun klooster stond bij de Hogewoerdse poort. De ‘Minnebroedersgracht’ herinnert aan dat klooster, dat in 1572 door geuzenhoofdman Lumey en trawanten werd verwoest. De minderbroeders werden de stad uit gegooid. In 1622 waren ze terug en in 1669 werd de schuilkerk in de Kuiperssteeg/hoek Haarlemmerstraat betrokken, die tot 1837 dienst heeft gedaan.

1945, de bevrijding

Zoals Franciscus de stad Gubbio bevrijdde van de tirannie door ‘broeder wolf’ te bekeren, zo is de gevelsteen ook symbolisch voor de bevrijding van Leiden na de Tweede Wereldoorlog. Dat het stadsbestuur de kerk waardeert, blijkt bijvoorbeeld uit de herdenking in 2005 van het bombardement van de stationswijk, die op initiatief van burgemeester Lenferink plaatsvond in de Hartebrugkerk.

Franciscus in de kerk

Ook binnen komen we meermalen Sint Franciscus tegen. Dit houtpaneel vóór de preekstoel toont zijn ontmoeting met sultan Melek el-Kamil van Egypte in 1219.

